

O DANAŠNJEM IKAVSKOM GOVORU U KRASNOM POLJU

Milan Dragičević
Pedagoški fakultet, Rijeka

U ovom članku autor prikazuje najvažnije fonetske i morfološke značajke ikavskog govora u Krasnom Polju, naselju koje se nalazi duboko unutar sjevernovelebitskog gorja. Autor pokušava istovremeno odrediti i položaj ovog govora među ostalim govorima ličko-senjskog ikavskog areala.

1. Selo **Krāsno Pōlje** (ranije samo: **Krāsno**; etnici: **Krāsnaŕ** i **Krasnàrica**¹; kretik: **krāsnaŕski**) nalazi se duboko unutar sjevernovelebitskog gorja, gotovo na sredokraći ceste koja preko prijevoja **Grēzinē** povezuje **Jūrjevo** na morskoj obali s **Otočcem**, najbližim većim naseljem na ličkom području. Kao i većina drugih sela u ovome kraju i Krasno Polje je disperzno naselje planinskog tipa. Sačinjava ga više tzv. patronimičkih zaselaka okupljenih u širu zajednicu sela: **Anići**, **Dēvčići**, **Dujmišići**,² **Glavaši**, **Ivetići**,³ **Samaržije**, **Vukelići** i dr. Danas (tj.1989. god.) u njemu - ako se može vjerovati nekim od mojih informatora kojima se "nè dā nēkad spávat" pa "brōjē" - živi oko "dvista čedrdēsēt fāmīlija" s otprilike "čētastō šezdēsēt stanovnikā". Najviše je, dakako, staračkih domova u kojima živi po "dvōe - jēdno", a ima i "puno prázni kūca", što znači da i ovo mjesto dijeli sudbinu glavnine drugih naselja ovog izrazito migracijskog predjela.

2. Glavninu današnjih krasnarskih stanovnika, inače, čine potomci onih bunjevačkih rodova koji su, u općim pomacima stanovništva izazvanih turskim osvajanjima, polovicom 17.st. - ponajviše zaslugama tadašnjeg graničarskog zapovjednika grofa Herberta Auersperga - dovedeni "iz najbližih pograničnih krajeva sjevernodalmatinskih" i nastanjeni "u Sv.Jurju i okolici".⁴ Dio tih doseljenika, kako tvrdi Pavičić, osnovao je početkom 18.st., nakon turskog rasapa u Lici, svoje nastambe na opustjeloj krasnarskoj ravni i tako utemeljio naselje Krasno Polje.⁵ Ukupni broj doseljenika koji su u kasnijim razdobljima prispjeli u ovaj kraj nije velik, a čine ga, uglavnom, oni pojedinačni "došljaci" koji su se - mahom ženidbenim vezama - "utapali" u neke već ranije nastanjene krasnarske obitelji. Samo je po sebi razumljivo to da su se ove rijetke pridošlice, bez obzira na to otkuda su i kada dolazile - kako u jezičnom, tako i u svakom drugom pogledu - relativno brzo prilagođavale životnim uzusima nove sredine.

3. Što se, pak, tiče opće prirode govora krasnarskih Bunjevaca, ni ona ne predstavlja nepoznanicu za našu znanstvenu dijalektologiju. Pripadnost ovoga govora, naime - kao i drugih

1 P.Rogić navodi da se u ovome predjelu, uz običnije Krasnàrica, kadšto upotrebljava i Krāsnaŕka (v. u popisu literature n.dj.,348, u napomeni pod tekстом), ali se u mome materijalu nisu našle potvrde koje bi uputile na prisutnost ove druge forme.

2 Obiteljski nadimak "više rodova Devčića". Usp. P.Rogić,n.dj.,347.

3 Obiteljski nadimak "više rodova Samaržija". Usp.P.Rogić,n.dj.,347.

4 V. P. Rogić,n.dj.,353.

5 S.Pavičić,n.dj.,185.

štokavskih govora senjske okolice - skupini tzv. mlađih ikavskih govora⁶ uopće nije sporna i glede toga govor krasnarskih Bunjevaca i ne zaslužuje posebnu pažnju. Ovo tim više što o govorima mlađeg ikavskog dijalekta, uključujući tu i one njegove ogranke iz senjske okolice, postoje danas brojni podaci u dijalektološkoj literaturi.⁷ Ipak, činjenica da je dobro znano kako i među pojedinim govorima koji čine manja dijalektološki jedinstvena područja po pravilu ima razlika "iziskuje i opravdava ispitivanje i prikaz svakog područja i svakog govora posebno jer se tek na taj način mogu sagledati osobine kako pojedinačnih govora tako i dijalekta u cjelini".⁸ Spomenuta činjenica upravo je i glavni razlog što sam 1989. god., u nekoliko navrata, vršio dijalektološka istraživanja u Krasnom Polju, a za ovu priliku iz prikupljene građe izdvojio sam samo neke podatke o fonološkim i morfološkim osobitostima govora tamošnjih žitelja, i to one koji su, po mom sudu, dovoljno reprezentativni da se preko njih mogu cjelovitije identificirati ključne karakteristike krasnarskog jezičnog mehanizma, a, također, i preciznije odrediti status ovoga govora unutar ostalih štokavskih govora senjske okolice.

4. Naprijed predočenim određenjem opće prirode govora krasnarskih Bunjevaca kojim se on svrstava u skupinu tzv. mlađih ikavskih govora upućeno je na dvije njegove najvažnije osobine: upotrebu novoštokavske akcentuacije i prevladujućih ikavski izgovora.

Upotreba novoštokavske akcentuacije podrazumijeva, dakako, četveroglasni sustav i novoštokavsku raspodjelu prozodemskih jedinica. U pogledu ovog prvog, poznato je, svi novoštokavski govori slažu se s kodificiranom normom novoštokavskog standarda, ali u distribuciji svaki od njih pokazuje i niz posebnosti. Da ni govor krasnarskih Bunjevaca nije u tome izuzetak vidljivo je iz uobičajene upotrebe likova pokraćenih oblika infinitiva tipa: **bòst, mòc, dòc, íc, nàc, vùc**; zatim oblika 1.l.sg. aorista bez morfološke oznake tipa: **dòletí, zàpítá, zàžòlí**, prozodemskih likova glag. pridjeva radnih: **bižá-bižala-bižalo, lěšá-lěšá-lěšo, mògá-mògla-mòglo** i dr., likova množinskih oblika imenica reda: **ràdoví, vólóví** itd. Iz izloženog, dakle, proizlazi da novoštokavski karakter akcentuacije govora krasnarskih Bunjevaca treba uzimati kao ukupnost akcentatskih ostvaraja koji su više ili manje poznati na širem novoštokavskom prostoru neovisno od toga da li su od kodificirane norme prihvaćeni. A pri takvom gledanju, shvatljivo je, ni slučajevima pojava silaznih naglasaka van prvoga sloga u tuđicama tipa **kòmadànt, tàksísta** i sl. - budući da su prisutni u gotovo svim novoštokavskim govorima - ne može se priznati status nekih posebnih izuzetaka.

5. O tome da ikavske zamjene nekadašnjeg vokala **ě** (jat), kao druga bitna odrednica govora krasnarskih Bunjevaca predstavljaju i danas jednu od najuočljivijih crta ovog govora rječito govore:

a) Brojne potvrde za ikavske zamjene dugog i produženog **ě**:

bíli, cív, dví, grí, lípo, lívo, na lívòg, lívòñ, mišáí, rítko; odnosno: **cílo, cípalo, díllí, díšalo, náíjaváí, nísan, nísno, nísu, otcípeli, rítko, sasíci, umíšat, vríme, te: nápovíd, òdrítí, pòndlíjkon, pròmíšá, sàsícá, uvík** i sl.

b) Refleksi kratkog **ě** u: **bižá, bižale, čòvík/čòvík, di si gòd, di ti je, díca, díčák, díčáci, díd, dídovo, od dílnjstva, dòll, drúgdí, gòri, ístíráí, kúdlíja, líti (=íjeti), lítana, lítnjá, míšòc, míšòcí, místo, mílo (=míjelo), mriža, nedíljá, nègdí, nèvísta, óvdí/óvdi, plšícò, plíva, plívu, pròsíčen, razúmit, sàdit, síčán se, síčòñ, síklo, síte, ako se síčñ, sporazúmit, tíjá, tíli, tílo, tírá (=tjeráo), víncánje, nè viru! èñ, želízášce** itd.

c) Ikavski likovi primjera: **prídížámo, od príokrèta, prírlžá, príšícò, prí varíja, prívarat, usprísicáj**, odnosno: **príd nás, príd namí, príd vratín, prídá nj, príko Kosínja, príko Mòlě, príko sálě** i dr.

d) Uobičajeni izgovor leksema: **bríst, brísta, dítelena, í:íst (=jestí), íden (=jedem), líjá (=jeo), líí (=jeli)** i sl.

Naravno uz prevladujuće ikavske forme, danas se sve češće mogu čuti brojni jekavizmi i ekavizmi koji se u ovome govoru ustaljuju posredstvom književnog jezika. Usp.: **čjèvcica, čòvjek, djècò, djècu, djèvòjke, ísječene, mjèsto, mjèsta, njèmački, pjèsmè, sa pjèsmán, pjèvale,**

6 V.P.Ivić 1956, 174-183.

7 Sintetičke prikaze ovih govora dao je npr. P.Ivić u radovima navedenim i u popisu literature pod red.br. 1, 8 i 9. Od brojnih radova koji razmatraju dijalekatske osobitosti pojedinih ogranaka ovoga dijalekta za ovu priliku izdavam radove: B.G.Tomljenovića 17, R.Strohala 16, A.Pece 14, S.Vukušića 18, M.Japunčića 11, M.Moguša 12, B.Finke 7, i M. Dragičevića 3, 4, 5, i 6.

8 B.Finka, n.dj., 173.

prèmjèštā, sjèli, svjètia, za svjètion, vjèncā se, vjeronāuk, vjèžball, bjèlā, bjèli, bjèlōga, svjèt, bjèio, c'jèio, ljèpa, u Rijèki, arljèdon, ũvjèk, odnosno: gore, nèkā, nèkāko, nèkōg, nèkolko, nèšto/nèšto, vrèmena i sl.

Od ekavizama za koje bi se moglo pretpostaviti da ovdje imaju dužu tradiciju vrijedi spomenuti prilošku formu *òvde*⁹, tzv. semantičke ekavizme tipa: *sèno, sèna* i sl., kao i nekoliko drugih ekavizama šireg upotrebno areala: *cèsta, cèstōn, nā cestu, dèčko, dèčkīn, trèbā, nè trèbā, trèball* itd.

6. U vezi s onim novoštokavkim inovacijama u vokalnomo sustavu ovoga govora koje se, kao i u drugim srodnim govorima, ispoljavaju u formi brojnih samoglasničkih zamjena, redukcija i kontrakcija, a koje, dakako, utječu na frekvenciju i distribuciju pojedinih jedinica samoglasničkog inventara¹⁰, valja priopćiti sljedeće:

1) I ovaj govor zna za sporadične slučajeve zamjenjivanja vokala *a* vokalom *o* (*èson, òdovle, ùnomo, vladovina, vladovīnā*), a jednako tako i za - po ostvarenjima znatno dosljednije - slučajeve zamjena toga vokala vokalom *e*: *ljèda, ljèdu, centomèterī, kilomèterī, mèter, mètera, srčènāca* i sl.¹¹

2) Sekvencija *ra* postojano se čuva u: *grāblje, grābljīšte, krālo, ũkrast* i sl., ali je redovito zamijenjena sekvencom *re* u: *vrèbac, nārestā (=narastao), rēste (=raste)* itd.¹²

3) Do prijelaza *o>u* obično dolazi u: *ũn, ũndā, ũnde, ũno, ònō, ũnomo*, te tuđicama tipa: *dòktūr, pulicājca, pūlicija* i sl. Glavnina ostalih potvrda, međutim, upućuje na stabilno čuvanje vokala *o* u položajima uz nazale: *kōnop, kōnj, s kōnjīn, mōc, mōj, mōga, mōgu/mōren, mōmak, mōst, nōge, nōs, nōšnja, njōj* itd.¹³

4) Umjesto sekvence *ro* obavezno se izgovara sekvenca *grōb* u oblicima imenice *grōb* kad se tom imenicom označava stara, iznemogla osoba (*stārī grōb*). No, ako se spomenuta imenica upotrebljava u svom osnovnom značenju, onda do promjene *ro>re* obično ne dolazi.¹⁴

5) Disimilacijom dobiveno *i<e* u *dvādīsēt* i *trīdīsēt* redukcije kadšto svode ne neutralno "šva" (*ə*): *dvādēsēt, trīdēsēt*. Zanaglasno *i<u* nerijetko potpuno nestaje u: *ũjtru*.

6) Brojne redukcije (djelomične i potpune) i inače, kao i u glavnini drugih zapadnoštokavskih govora, znatnije snizuju čestotu visokog vokala prednjeg niza *i*: *Tālīja, Talījan, Bārāca, brānjāli, brānāt, cārēna, debèlēt, Ercegōvāne, gōdāne, grānāca, grūšālāna, kāblāca, klānāca, kučāca, lītāna, lōnčāc, nōsālo, pūnāca, rānālo, smīstālo, stōžāna, trgōvāna, zatvōrēli, vèlākī, vīdēli; čètri, dōlazīa, gōnīli, govōrīli, kōlkō, nèkolke, prilāzīa (=prelazila), ũlazīa, vèlke, vèlkī; al nīsan, al ònō, di t j e?, jā b Tōme; blt, brāt, dāt, dōc, dōgnāt, dōvest, lmat, kōsēt, kūpat, mīslīt, okrēnīt, òtkāt, pogōdīt, prōbit, sādāt, sijāt, ũkrast, ũvatāt, vīdēt, vīt (=vrijeći) i dr.*

7) Pojačanoj frekvenciji silabičkog *r* pridonosi to što su likovi tipa *cřkva - cřkvē* gotovo već potisnuli iz upotrebe donedavno prevladavajuće forme: *cřkva, cřkvē* itd.

8) Samoglasničke skupine realiziraju se ovako:

a) Skupina *-aa* (<-al) redovito se sažima u *-ā*: *blžā, čōkā, dōšā, imā, lēā, lzašā, mōgā, nāšā, okrūgā, òžèbā, pādā, pōsā, pōsijā, pōznā, prōšā, rēkā, sāsā, tīrā, ũkrā, uzrūjā* i sl. Jednako redovito i *āo>ā* u: *žāva*.

b) Intervokalno *j* obično razbija skupine *ea<oi* (*stējāna, ũzeja, žējā, pōžeja*), *ia<il* (*bljā, dōlazīa, izòbradija se, jāvīja, kūpija, nabācīja, nāpijā se, òdnījā, pōpija, privarija, rádīja, sītīja, vīdīja, zabòravijā*), *oa<oi* (*ũboja*) *ua<oi* (*sāzuja se*).

c) Skupina *-ae-* u brojevima od '11 do '19 uglavnom se svodi na *-ē-* (*čètrnèstē, dvānēs, osāmñēs, pètnēs, pètnèstēro, sedāmñèst, šēsñèst, trinēs* itd.), a i veznik kao (*kao i*) najčešće se javlja u sažetom liku: *ka Dalmatīnac, ka i dānas, ka Krānjci*.¹⁵

O sudbini samoglasničkih sekvenci nastalih kao posljedica eliminiranja fonema /h/ iz konsonantskog sustava ovoga govora može se ponešto saznati iz podataka koje priopćavam u t.7/1.

9 Radi se najvjerovatnije o formi s uopćenom starijom partikulom *-de*, a ne *-dē*.

10 Inventar samoglasničkih jedinica u ovome govoru, kao i u drugim novoštokavskim govorima a i književnom jeziku našem, čine fonemi /a/, /o/, /e/, /u/, /i/ i slogotvorno /ri/.

11 O tome da za navedene pojave znaju i mnogi drugi novoštokavski govori v. M.Dragičević 1986,45-51. I tamo spomenutu literaturu.

12 Potpunije podatke o promjeni *ra>re* u našim pučkim govorima dao je P.Ivić 1964,383-393.

13 Više o onim govorima u kojima promjena *o>u* uz nazale predstavlja običniju pojavu v.u: M.Dragičević 1986,54-61.

14 Jednaku polarizaciju likova ove imenice prema njenim različitim semantičkim vrijednostima nalazimo i u nekim drugim novoštokavskim govorima. Usp. M.Dragičević 1986,62. I tamo spomenutu literaturu.

15 Znatno se rjeđe ovaj veznik upotrebljava u likovima s intervokalnim v: *kavo dānas, kavo grā*.

7. Između onih pojedinosti iz konsonantskog sustava koje su važne za općiju karakterizaciju ovoga govora, kao posebno značajne valja izdvojiti ove:

1) Pojave fonema /h/, usprkos brojnim činocima koji djeluju u pravcu njegova vraćanja u suglasnički inventar govora ovdašnjih ikavaca i danas - u cjelini gledano - više su izuzetak nego pravilo (Bihāc, Bihācanin, kuhinja). U glavnini slučajeva ovaj se fonem gubi u svim položajima (ājde, aljinac, ercegovackō, Ercegovana, lād, ōce, ōcu, rāst, rāstīc, rāstovana, u rpi, vatajū, vatale, ūvatit/ūvatat, ūvačeno, grā, grī, našī godīnā, nīl dvā, ōdmā, ō-t, svakojakī i sl.), a nisu rijetki ni primjeri u kojima su se nakon gubljenja h iz intervokalnih pozicija na njegovim mjestima ustalili zamjenici v (grāva, krūva, kūvā, kūvār, kuvārīja, mūva, ōcuva, sūva i dr.) i j (grīja, nījlova, ōraja, prōja). Dakako, iz navedenih intervokalnih položaja ovi zamjenici fonema /h/ lako nalaze put i do finalnih pozicija riječi: krūv, ōcūv, sūv, grīj, ōraj i sl.

Primjer grā (<graa<graha), ipak, svjedoči o tome da se zijev nastao kao rezultat gubljenja medijalnoga h kadšto ukida i sažimanjem odgovarajućih samoglasnika.

2) Rezultati djelovanja tendencija koje utječu na povratak fonema /f/ u konsonatski inventar znatno su vidljiviji (fāla, fāmīlīe, fāmīlīā, filīr, filīri, Frāncūska, la Frāncūska, u Frāncūska, Francūzce, od Frānjē, za Frānjē itd.), ali su još uvijek česti slučajevi zamjenjivanja ovog fonema suglasnicima v (āsvālt, vāmīlīa, po vāmīlī, vōrint/vōrant, Vrāncūska, Vrāno/Vrānjo) i p (Jōsip, Pilip, pōneštra).

3) Primjeri tipa: Samāržīc, ūžalī, žēp i sl. pokazuju da ni ovdje, kao uostalom i nekim štokavskim govorima u senjskoj okolici¹⁶, fonem /ʒ/ nema strogo određeno mjesto u konsonatskom sustavu.

Za razliku od stanja u tim drugim govorima¹⁷, međutim, u govoru Bunjevaca Krasnog Polja nisam nalazio potvrde za upotrebu fonema /č/ na mjestima fonema /ć/.

4) Preciznijem određenju mjesta ovoga govora među drugim govorima mlađeg ikavskog dijalekta značajnije pridonose i podaci o zamjenama sonanta l na kraju sloga samoglasnikom a predočeni u t.6/8a i 6/8b, te činjenica da se ovdje kao zamjena stare suglasničke skupine *st' uglavnom pojavljuje refleks št: dvōrište, godīšte, ōgnīšte, prišt, štāp i sl.¹⁸

Jednak značaj imaju i brojne potvrde koje upućuju na pripadnost ovoga govora onim skupinama naših govora u kojima se redovito ostvaruju delabijalizacije završnog nastavačkog -m: būdōn, dōdōn, dōspījōn, o gīlvan, sa kōlīn, lānon, sa mnōn, za nīlīn, u rūkan, pō našīn šūman itd.

8. U pogledu broja vrsti imeničkih sklonidbi kao i pripadanja određenih imenica pojedinih sklonidbenim vrstama stanje u govoru krasnarskih Bunjevaca ne razlikuje se nimalo od prilika koje karakteriziraju novoštokavski standard. Formalni izrazi i raspodjela morfoloških segmenata, u pojedinim padežnim oblicima, međutim, razlikuju se od onih u književnom jeziku, i to u onoj mjeri kako je to i u glavnini drugih štokavskih govora senjske okolice. Tako npr.

1) I ovdje je prisutna prevlast tzv. desibiliziranih osnova u oblicima dat. i lok. jd. tipa: dīvōjki, knjīgi, u Mērīki, u Rījēki i sl.¹⁹

2) Dvosložna ženska imena s dugouzlaznim naglaskom u prvom slogu u nom. jd. glase: Bāra, Māra i sl. i imaju oblike vok. jd. tipa: Bāre, Māre itd.²⁰

3) Izraz nastavka instr. jd. imenice tzv. a sklonidbe određuju spomenute delabijalizacije nastavačkog -m (s āuton, avīlōnon, s bēgon, z brāton, lānon, sa sīpon, tētkon itd.), te česti izostanci prijeglasa (lāncīlōn, pōljon).²¹

4) Imenice tzv. e sklonidbe redovito imaju u instr. jd. -on(<-om) brādvōn, cēstōn, prē-cfkvōn, lōpatōn, nōgōn, ōženjōn, rūkōn, svīnjōn, za tarōn i sl., a imenice tzv. l sklonidbe

16 Usp. Tomljenović, n.dj.343, Moguš, n.dj.230. i Dragičević 1988,135.

17 Usp. Tomljenović, n.dj.343 i Dragičević 1988,135.

18 Imam u gradī, međutim, i formu jednog mikrotoponima s refleksom šc: Pīščavac.

19 Usp. I: Tomljenović, n.dj.,347, te Dragičević 1989,116.

20 Izuzetak predstavlja suodnos -a-/-o oblicima lva-/-vo nastao vjerojatno u nastojanjima da se izbjegne neutralizacija s oblicima muških hipokoristika tipa: lve=live.

21 V. Tomljenović, n.dj.,407.i 496, te Dragičević 1989,113. i 115.

uglavnom nastavak -j: **s laži, sa mašti, sa raži** i dr.²²

5) Osim uobičajenih novoštakavskih oblika gen.mn. sporadično se (mahom uz nekakve brojne izraze) mogu čuti i oblici tipa: **osanděšet gōdih**, odnosno: **milijardu kubikā trūpāc**.²³

6) Sinkretizam završetaka dat.,lok. i instr.mn. ostvaren je uravnanjem nastavka **-in/-in** u imenica s sklonidbe (**k dēčkīn, za kōlīn, na kōnjīn, po sēlīn, na vōlīn, prid vratīn**), nastavka **-an** u imenica e sklonidbe (**bāban, za baban, gōdonan, grābljan, pō kučan, sa puščētonan**) i završetka **-in** u imenica l promjene (rīčīn, **sa stvārin**).²⁴

9. Sklonidbu pridjeva karakterizira uvjerljiva prevlast tzv. određenih likova, a upotrebu zamjenica visoka čestota oblika tipa **nāmi, vāmi**, kao i onih oblika ličnih zamjenica koji na kraju imaju sekundarno **n** (**š njīmēn, k njīmān, š njīmān**).²⁵ Poznata je, dakako, i upotreba demonstrativnih zamjenica tipa **ōni, ōvi** (**na ōni/ōvi krāi**), a također široko je zastupljena i upotreba oblika spomenutih zamjenica s partikulom **-zi**: **ōnīzī dēset, ōnīzīn, k ōvīzīn, tīzīn** itd.

10) Među karakterističnije osobitosti glagolskog sustava govora krasnarskih ikavaca mogli bi se ubrojiti ovi detalji:

1) Potpuno odsustvo imperfekta iz sustava glagolskih oblika ovoga govora, kao i redovita upotreba kraćenih oblika infinitiva (**brāt, dāt, kŭpīt, snōvat, vŭc** i sl., v. druge primjere u t.6/6) i glagolskog priloga sadašnjeg (**klēčēc, lētēc, pīvajŭc, smijŭc** i dr.).

2) Također i odsustvo glag. priloga prošlih od čijih se oblika ovdje upotrebljava još jedino popridijevljena forma **bivši** u sintagmama tipa: **bivšā Jugōslāvija, bivši prijetelj** itd.

3) Posebnosti u tvorbi aorista koje se ispoljavaju u prevladavanju u upotrebi oblika 1.1.jd. bez morfološke oznake: **jā nāde, jā ōde, jā reče** (uz: **reko**), **stāde jā** i sl., te u tvorbi oblika 1. i 2.l. mn. nastavcima **-šmo** (**odvėzošmo, ōstašmo, pomāknišmo/ pomāknašmo, stādešmo**) i **-šte** (**vī ōstadošte, skīnište** li?).

4) Cinjenice: a) da se oblici pluskvamperfekta, zbog odsustva imperfekta, tvore jedino pomoću oblika perfekta pomoćnog glagola **biti**, i b) da oblici 1.1.jd. prezenta, zbog obaveznosti prijelaza završnoga **-m** u **-n** redovito glase: **brōlīn, mīslīn, pōznān, sīčān se** i sl.

5) Od pojedinosti koje karakteriziraju upotrebu pojedinih glagola ili, pak, pojedinih skupina glagola izdvajam sljedeće:

a) Morfem **-ni-** gotovo je u potpunosti istusnuo morfem **-nu-** iz inf. osnova glagola II. vrste: **krēnija, māknīše, pomākniā, pomāknišmo/pomāknašmo, opomēnilo se okrēnit, okrēnāli, skīništa** itd.

b) Oblici prezenta glagola **ić** glase: **īdēn, īdēs, īdē** i sl. glagola **mōc**: **mōgu/mōrēn, mōrēs** itd., glagola **tkāt**: **tkālēn, tkālēš** i sl., a glagola **žēt**: **žēnjēn, žēnjēs, (...) žēnjŭ**.

c) Karakteristični oblici glagola **jesti** glase: inf.: **īst**, prezent: **īden, īdēs** itd.; glag. pridjev radni: **ījā, īla, īli** i sl.

d) Oblici aorista pomoćnog glagola **biti** su u svim licima uravnati i glase: **bi**

e) Futur I. se u formama prostoga glagol. vremena realizira i u primjerima tipa: **dōću, nāčeš, rēću** itd.

11. Da bismo bliže precizirali položaj govora krasnarskih Bunjevaca među drugim govorima prostranog ličko-senjskog ikavskog areala, uzeli smo u ovoj prilici, kao relevantne za dano određenje, ove tri jezične pojedinosti:

a) Reflektse stare suglasničke skupine ***st'**,

b) Čuvanje standardnog sustava afrikata, i

c) Delabijalizaciju nastavačnoga **-m**.

Ovo zbog toga jer je poznato da izglose navedenih jezičnih pojava presijecaju i dijele

22 Jednako stanje nalazimo u govorima ikavaca iz krivoputske i krmopotske župe (v. Tomljenović, n.dj., 487), kao i u govoru ikavaca iz zavelebitskog dijela senjskog zaleđa (v. Dragičević 1989, 116-117).

23 Sudeći po Tomljenovićevim podacima ni početkom ovoga stoljeća ovakvi oblici gen.mn. nisu bili osobito rašireni u govoru ikavaca senjske okolice. Usp. Tomljenović, n.dj., 408. i 487.

24 O sličnim uravnanjima u ostalim štokavskim govorima senjske okolice podatke su dali: Tomljenović, n.dj., 408-409, 488. i 497, Moguš, n.dj., 232. i Dragičević 1989, 114-115. i 117-118.

25 Za ove druge forme ne nalazimo potvrda u Tomljenovićevoj građi, ali ih ima među Finklinim podacima iz govora ikavaca Gorskog kotara (usp. Finka, n.dj., 192.).

spomenuti ikavski prostor.

U ikavskim govorima krmptomske i krivoputske župe suglasničku skupinu *st* zamjenjuje uglavnom refleks šć, standardni sustav afrikata značajno je narušen, a delabijalizacija završnoga -m dosljedno sprovedena.²⁶

Ovakvim prilikama oponira stanje u većem dijelu govora ličkih ikavaca koje karakteriziraju: dosljedan "štakavizam" (tj. refleks št < *st*), čuvanje standardnoga sustava afrikata i odsustvo prijelaza nastavačnog -m > -n.²⁷

Govor Bunjevaca zavelebitskog dijela senjskoga zaleđa, opet, odlikuje narušen sustav afrikata, dosljednost prijelaza -m > -n, ali i izrazit "štakavizam".²⁸

Za tzv. podgorske ikavske govore²⁹ ne postoje u dijalektološkoj literaturi potpuni podaci, ali bi se - sudeći prema primjerima u akcenatskoj građi koju je predočio prof. S.Vukušić - moglo zaključiti da te govore karakteriziraju "štakavske" zamjene nekadašnje skupine *st*, prisutnost standardnog sustava afrikata i obavezno zamjenjivanje nastavačnog -m sonantom -n.³⁰ Slične prilike nalazio sam prilikom terenskih istraživanja i u jednom dijelu ličkog ikavskog prostora. Govor Jurjeva, međutim, iz rubnih predjela sjevernoga Podgorja svojim nedvosmislenim "ščakavizmom"³¹ pokazuje se bližim onom stanju koje je Tomljenović našao u govoru krmptomskih i krivoputskih ikavaca.

Dakako, nakon ovoga kraćeg pregleda rasporeda izoglasa spomenutih jezičnih pojava preciznije lociranje položaja krasnarskih Bunjevaca među ostalim govorima ličko-senjskog ikavskog areala ne predstavlja posebnu teškoću. Iz onog što je naprijed rečeno o njegovim jezičnim osobitostima jasno proizlazi da je ovaj govor svojim "štakavizmom" (v.t.7/4), relativno stabilnim sustavom afrikata (t.7/3) i poznavanjem prijelaza -m > -n (t.7/4) najbliži podskupni podgorskih govora, odnosno onom dijelu ličkih ikavskih govora koji, također, karakteriziraju navedene osobine. Geografskim položajem, pak, on ulazi u red najsjevernijih, graničnih punktova spomenutih poddijelekatskih idioma - onih čije govore odlikuje, između ostalog, i prisutnost nekih osobina svojstvenih novoštokavskim ikavskim govorima iz sjeverozapadnih područja ličko-senjskog areala. Podaci o zamjenama fonema /š/ fonemom /ž/ u govoru ovdašnjih Bunjevaca navedeni u t.7/3. ovo rječito potvrđuju, a detaljnija istraživanja jezičnih osobitosti ovoga govora pružila bi za to - vjerujemo - i dodatna svjedočanstva.

POPIS UPOTRIJEBLJENE LITERATURE

1. Brozović, Dalibor - Ivić, Pavle: **Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski; hrvatski ili srpski** (Izvadak iz II izdanja Enciklopedije Jugoslavije), Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Križić", Zagreb, 1988.
2. Dragičević, Milan: **Govor ličkih jekavaca**, Srpski dijalektološki zbornik, knj.XXXII, Beograd, 1986, 7-241.
3. Dragičević, Milan: **Morfološke osobine imeničkih riječi u govoru Bunjevaca iz zavelebitskog dijela senjskoga zaleđa**, Fluminensia, br.1, Rijeka, 1989,112-121.
4. Dragičević, Milan: **O konsonantskom inventaru govora lovinačkih ikavaca**, Zbornik MS za filologiju i lingvistiku, knj.XXX/1, Novi Sad, 1987, 179-189.
5. Dragičević, Milan: **O samoglasničkom inventaru govora lovinačkih ikavaca**, Zbornik Pedagoškog fakulteta, br.4, Rijeka, 1982, 219-224.
6. Dragičević, Milan: **Važnije osobine glasovnog sustava govora sela Vratnik iz zavelebitskog dijela senjskoga zaleđa**, Zbornik Pedagoškog fakulteta, br.9-10, Rijeka, 1988,129-143.
7. Finka, Božidar: **Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru**, Zbornik za filologiju i lingvistiku, knj.XX/2, Novi Sad, 1977,167- 197.
8. Ivić, Pavle: **Die serbokroatischen Dialekte - Ihre Struktur und Entwicklung** (Allgemeines und die štokavische Dialektgruppe), S- Gravenhage, 1958.
9. Ivić, Pavle: **Dijalektologija srpskohrvatskog jezika** Uvod i štokavsko narječje, Novi Sad, 1956.
10. Ivić, Pavle: **Promena ra > re u srpskohrvatskim govorima**, Nadbitka z Prac

26 Usp. Tomljenović, n.dj., 343-345.

27 Po molim terenskim bilješkama, a usp. I: Japunčić, n.dj., 270, te: Dragičević 1987, 181, 183. i 185.

28 V. Dragičević 1988, 135, 137. i 139.

29 Podgorje, prema S.Vukušiću, "Zauzima prostor primorske padine Velebita Od Senja i Senjske Drage na sjeverozapadu do Novigradskog mora na jugoistoku" (Vukušić, n.dj., 286).

30 V.Vukušić, n.dj., 290, 304. i 308.

31 Usp. Moguš, n.dj., 230.

Filologicznih, XVIII, cz.2, Warszawa, 1964, 383-393.

11. Japunčić, Milan: **Osobine bunjevačkoga govora u Lici**, Nastavni vjesnik, knj. XX/4, Zagreb, 1911, 266-273.

12. Moguš, Milan: **Pogled na današnji jurjevački govor**, Filologija, knj. 8, Zagreb, 1978, 227-232.

13. Pavičić, Stjepan: **Seobe i naselja u Lici**, Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, knj. 41, Zagreb, 1962.

14. Peco, Asim: **Ikavskoštakavski govori zapadne Hercegovine**, Djela ANU BiH, knj. LXI (Odjeljenje društvenih nauka, knj. 35), Sarajevo, 1986.

15. Rogić, Pavle: **Antroponimija u naseljima sjevernog Velebita**, Hrvatski dijalektološki zbornik, knj. II, Zagreb, 1966, 324-355.

16. Strohal, Rudolf: **Neke dijalektične osobine iz trgovišta Mrkoplja**, Nastavni vjesnik, knj. XIV, Zagreb, 1906, 665-673. i 743-752.

17. Tomljenović, Bud. Gr.: **Bunjevački dijalekt zaleđa senjskoga s osobitim obzirom na naglas**, Nastavni vjesnik, knj. XIX/5-8, Zagreb, 1911, 335-348, 401-414, 483-499, 579-604.

18. Vukušić, Stjepan: **Usporedbe dvaju novoštakavskih naglašavanja stiničkog i Daničićeva** (Prilog za uporabnu normu hrvatskog književnog jezika), Senjski zbornik, knj. IX, Senj, 1982, 283-366.

Zusammenfassung

M. Dragičević
Über heutige ikavische Mundart in Krasno Polje

In vorliegendem Artikel stellt der Verfasser die wichtigsten phonetischen und morphologischen Merkmale der ikavischen Mundart aus Krasno Polje vor, einer Ortschaft, die sich tief im nördlichen Velebitgebirge befindet. Der Verfasser versucht gleichzeitig die Lage dieser Mundart näher unter anderen Mundarten des ikavischen Areals von der Lika und Senj zu bestimmen.